

Шляхам міру і паразумення

Дыпламатыя ВКЛ напярэдадні і падчас заключэння перамір'я 1591 года паміж Рэччу Паспалітай і Маскоўскай дзяржавай

Сяргей ЛАШКЕВІЧ,
старшы выкладчык

Яксна новым этапам у вывучэнні гісторыі Вялікага Княства Літоўскага трэба лічыць апошні 20-гадовы перыяд, звязаны з набыццём Беларуссю дзяржаўнай самастойнасці і прызнаннем яе сусветнай супольнасцю як паўнацэннага суб'екта міжнароднага права. У многім якраз новы палітычны статус краіны і падштурхнуў гісторыкаў звярнуць больш пільную ўвагу на знешнепалітычныя традыцыі і дыпламатыю ВКЛ ад часоў вялікага князя Міндоўга (XIII стагоддзе) да 3-га падзелу Рэчы Паспалітай у 1795 годзе. Зразумела, што ў сваіх даследаваннях яны не маглі абысці ўвагай узаемаадносін Княства і Рускай дзяржавы напрыканцы XVI стагоддзя, для якіх было характэрна вырашэнне двухбаковых праблем шляхам мірных перагавораў і кампрамісаў.

Міжнародная сітуацыя ва Усходняй Еўропе ў гэты гістарычны перыяд была няпростая. У 1588–1589 гадах Рэч Паспалітая, у склад якой уваходзіла ВКЛ, пад уплывам кароннай групоўкі на чале з гетманам Янам Замоіскім фактычна рыхтавалася да вайны з Рускай дзяржавай. А дапамагчы ёй у гэтай справе павінна было Шведскае каралеўства, паяднае з палякамі дынастычным саюзам [1, с. 197]. Больш таго, шведы самі імкнуліся перагледзець свае ўсходнія межы.

Выведаўшы планы суседзяў, тагачасны негалосны кіраўнік Рускай дзяржавы Барыс Гадуноў паспрабаваў проціпаставіць гэтаму саюзу ваенную дамову з Аўстрыяй. Аднак

яго намаганні аказаліся безвыніковымі, бо дыпламаты Рэчы Паспалітай апярэдзілі рускіх паслоў і заключылі з Габсбургамі ў 1589 годзе абарончы саюз [2, с. 38–39], выгадны бакам яшчэ і з пункту гледжання сумеснага процідзеяння агрэсіі Крымскага ханства і Асманскай імперыі. Між тым, акурат з-за татарскай і турэцкай пагрозы Рэч Паспалітая і не прыняла ўдзел у руска-шведскай вайне, якая пачалася ў студзені 1590 года [3, с. 506–507; 2, с. 61]. І ўсё ж восенню 1589 года ў Пасольскім прыказе з'явіліся планы заключэння уніі з Рэччу Паспалітай, а магчыма – і асобна з Вялікім Княствам Літоўскім. Звязана гэта было з чуткамі, што кароль Жыгімонт III ад'язджае ў Швецыю, пасля чаго польскі трон застаецца вакантным. Якраз гэтыя абставіны і хацела выкарыстаць Масква, адсылаючы ў Вільню свайго пасланніка Андрэя Іванова, які павёз да паноў-рады ВКЛ граматы і лісты [4, с. 22].

Менавіта праз гэтага ганца прадстаўнікі верхняй палаты сойма Вялікага Княства Літоўскага, так званыя паны-рада, атрымалі ў лістападзе 1589 года дыпламатычны ліст ад імя рускага цара Фёдара Іванавіча, у якім паведамлялася, што яго дзяржава, адмовіўшыся, у адпаведнасці з заключаным раней, 25 жніўня 1587 года, перамір'ем з

ПРА АЎТАРА

ЛАШКЕВІЧ Сяргей Анатольевіч.

Нарадзіўся ў 1978 годзе ў вёсцы Глебавічы Мінскага раёна Мінскай вобласці. У 2002 годзе скончыў факультэт міжнародных адносін Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

У 2002–2005 гадах – аспірант кафедры міжнародных адносін факультэта міжнародных адносін БДУ, у 2005–2009 гадах – выкладчык кафедры агульнанавуковых дысцыплін гуманітарнага факультэта БДУ. З верасня 2009 года – старшы выкладчык факультэта міжнародных адносін БДУ.

Аўтар больш як 40 навуковых прац.

Сфера навуковых інтарэсаў: знешнепалітычная дзейнасць і дыпламатыя ВКЛ у 2-й палове XVI стагоддзя, міжнародныя адносіны ў XX – пачатку XXI стагоддзя.

ВКЛ, падпісаць ваенна-палітычны саюз, які прапаноўваў ёй крымскі хан Казы-Гірэй [5, с. 101], прадухіліла магчымае ваеннае напаўдзеанне Асманскай імперыі і Крымскага ханства на паўднёвыя рэгіёны Рэчы Паспалітай [6, с. 108–109; 7, с. 96]. Гэты ліст быў адрасаваны тром найбольш уплывовым членам сойма: кардыналу Юрыю Радзівілу, віленскаму ваяводу Крыштофу Радзівілу Перуну і троцкаму ваяводу Яну Глябовічу [7, с. 95; 8, с. 263].

Падчас знаходжання ў Вільні маскоўскі пасланнік атрымаў дакладную інфармацыю, што Рэч Паспалітая не мае намеру дапамагаць Швецыі ў вайне супраць яго дзяржавы, але затое польскае кіраўніцтва на чале з канцлерам Янам Замойскім рыхтуецца да процістаяння з туркамі і Рускай дзяржавай. Зразумела, ён перадаў гэтыя звесткі ў Маскву, а заадно паведаміў і пра тое, што літвіны выступаюць супраць новага канфлікту на ўсходніх межах свайго Княства [8, с. 264]. Разам з тым паны-рада ВКЛ адмоўна паставіліся і да фінансавай падтрымкі Швецыі ў вайне з Рускай дзяржавай, сцвярджаючы, што ў часы Стэфана Баторыя палякі не дапамагалі Княству падчас Лівонскай вайны [8, с. 265].

Пасланец цара пакінуў Вільню 9 лютага 1590 года з дыпламатычным лістом прадстаўнікоў сойма ВКЛ [7, с. 97], у якім яны выказвалі падзяку Фёдору Іванавічу і ўсёй Маскоўскай дзяржаве за дыпламатычную падтрымку Вялікага Княства Літоўскага і Каралеўства Польскага [5, с. 102; 9, арк. 263].

У хуткім часе дэпутаты сейма ад ВКЛ Крыштоф Дарагастайскі, Мікалай Адаявец і Пётр Гарабурда звярнуліся да караля Рэчы Паспалітай Жыгімонта III з патрабаваннем заключэння з Маскоўскай дзяржавай мірнай дамовы. А пасля таго як даведаліся, што кароль не жадае ісці на гэты крок і фактычна тым самым не выканае сваё перадвыбарнае абяцанне, яны ва ўльтыматывунай форме выказалі свой пратэст праз ліст. У ім адзначалася: калі кароль не стрымае сваё слова і не заключыць пагадненне аб міры з Масковіяй, то ВКЛ перастане фінансаваць са свайго скарбу абарону паўднёвых зямель Рэчы Паспалітай, якія пасля Люблінскай уніі 1569 года фактычна перайшлі да Польскай Кароны [10, с. 46].

Відаць, гэты пратэст падзейнічаў, бо неўзабаве ў Маскву быў накіраваны ганец Рэчы Паспалітай Ян Дзевялтоўскі з датаваным 29 красавіка 1590 года лістом ад імя караля Жыгімонта III [12, с. 98]. Сутнасць гэтага дыпламатычнага дакумента зводзілася да наступнага: Рэч Паспалітая прапаноўвала Маскоўскай дзяржаве аб'яднаць ваенна-палітычныя намаганні супраць Асманскай імперыі і Крымскага ханства; выказвала жаданне заключыць вечны мір паміж дзяржавамі; для рэалізацыі гэтай важнай знешнепалітычнай праграмы кароль Жыгімонт III прасіў у маскоўскага цара Фёдара Іванавіча для сваіх паслоў «апасную грамату»

Прысваенне Мікалаю Радзівілу Чорнаму і яго спадчыннікам тытула і герба князёў Святой Рымскай імперыі. Карціна XVI стагоддзя

(ахоўную. – *Заўвага аўт.*): «Ты бы намь на послы наши великие листь, клеить свои достаточным названныи, опасную грамоту, водлугь звыклого обычаю послаль» [5, с. 103].

У канцы мая 1590 года Ян Дзевялтоўскі вярнуўся з Масквы, дзе быў прыняты царом і баярамі [6, с. 109]. Пра сутнасць яго размовы з тамтэйшай палітычнай элітай можна даведацца праз выдадзеную яму інструкцыю. Фактычна яна паўтарала палажэнні ліста да рускага цара, які дзеля рэалізацыі згаданага плана павінен быў прыняць вялікае пасольства Рэчы Паспалітай. Ян Дзевялтоўскі ад імя віленскага ваяводы Крыштофа Радзівіла, канцлера Каралеўства Польскага

Яна Замойскага, а таксама канцлера ВКЛ Льва Сапегі выказаў намер даць сумесны з Масквой адпор татарам і крымчакам: «Ижь господары бесурманские, неприятели веры светое христианское, умыслили кровь христианскую братии, для чого ихъ милост гетмани ободва, корунънии и литовскии, за росказаньемъ его королевское милости, маючи вжо воиска поготовую умыслили без мешканя дело делати и силамъ поганскимъ отпор чинити» [5, с. 104; 7, с. 98–99].

На самай жа справе сітуацыя з паўднёва-ўсходнімі землямі ВКЛ і Каралеўства Польскага развівалася далёка не так, як згадвалася ў афіцыйных заявах. Вакол іх вялася пастаянная дыпламатычная гульня паміж чатырма краінамі: Рэччу Паспалітай, Рускай дзяржавай, Крымскім ханствам і Асманскай імперыяй. Як мяркуе беларускі гісторык Л. Міхайлоўская, «літоўскія паслы з пераменным поспехам вырашалі памежныя спрэчкі з Масквой, актыўна дзейнічалі ў стаўцы крымскага хана, выкарыстоўваючы яго як рычаг антымаскоўскай палітыкі» [11, с. 104]. Такую ж выснову можна зрабіць і на падставе дыпламатычнага ліста ад дэпутатаў сейма Рэчы Паспалітай маскоўскім баярам, дасланым у чэрвені 1590 года [7, с. 104]. Яго змест зводзіўся да наступнага: паны-рада выказвалі недавер палітыцы Рускай дзяржавы, паколькі яе цар Фёдар Іванавіч заключыў перамір'е з крымскім ханам Казы-Гірэем на 40 гадоў, а таксама даў яму 50 тыс. залатых і тым самым прафінансаваў набегі крымчакоў на Рэч Паспалітую [11, с. 107]; нявырашаным заставалася пытанне інфлянцкіх тэрыторый; рускі цар у сваім тытуле не ўказваў тытул вялікага князя літоўскага [5, с. 108].

У сваю чаргу маскоўскія баяры абверглі факт заключэння саюза з ханам Казы-Гірэем, сцвярджаючы, што гэта прыдумалі крымскія дыпламаты, каб пасварыць Рэч Паспалітую і Рускую дзяржаву. Тытул жа вялікага князя літоўскага цар не ўжываў таму, што ВКЛ доўга не магло выбраць сабе гаспадара падчас трэцяга «бескаралеўя», а калі выбрала, то пра гэта не праінфармавала Маскву [5, с. 110]. І ўсё ж, нягледзячы на процістаянне паміж дзвюма дзяржавамі, Ян Дзевялтоўскі атрымаў «апасныя граматы» для паслоў Рэчы Паспалітай [5, с. 108].

Цікава, што Жыгімонт III загадзя рыхтаваўся да дыпламатычнай місіі ў Маскву, бо

яшчэ да вяртання Я. Дзевялтоўскага ў канцылярыі ВКЛ у Вільні была падрыхтавана інструкцыя вялікім паслам Рэчы Паспалітай, датаваная 25 красавіка [7, с. 107], і даверчы ліст ад 25 мая таго ж 1590 года [5, с. 111, 114; 7, с. 107]. Відавочна, што ВКЛ лабіравала гэты знешнепалітычны праект. Трэба ўзгадаць і той факт, што пачынаючы з 1589 года на чале канцылярыі Княства стаяў прыхільнік аб'яднання Рэчы Паспалітай і Рускай дзяржавы Леў Сапега.

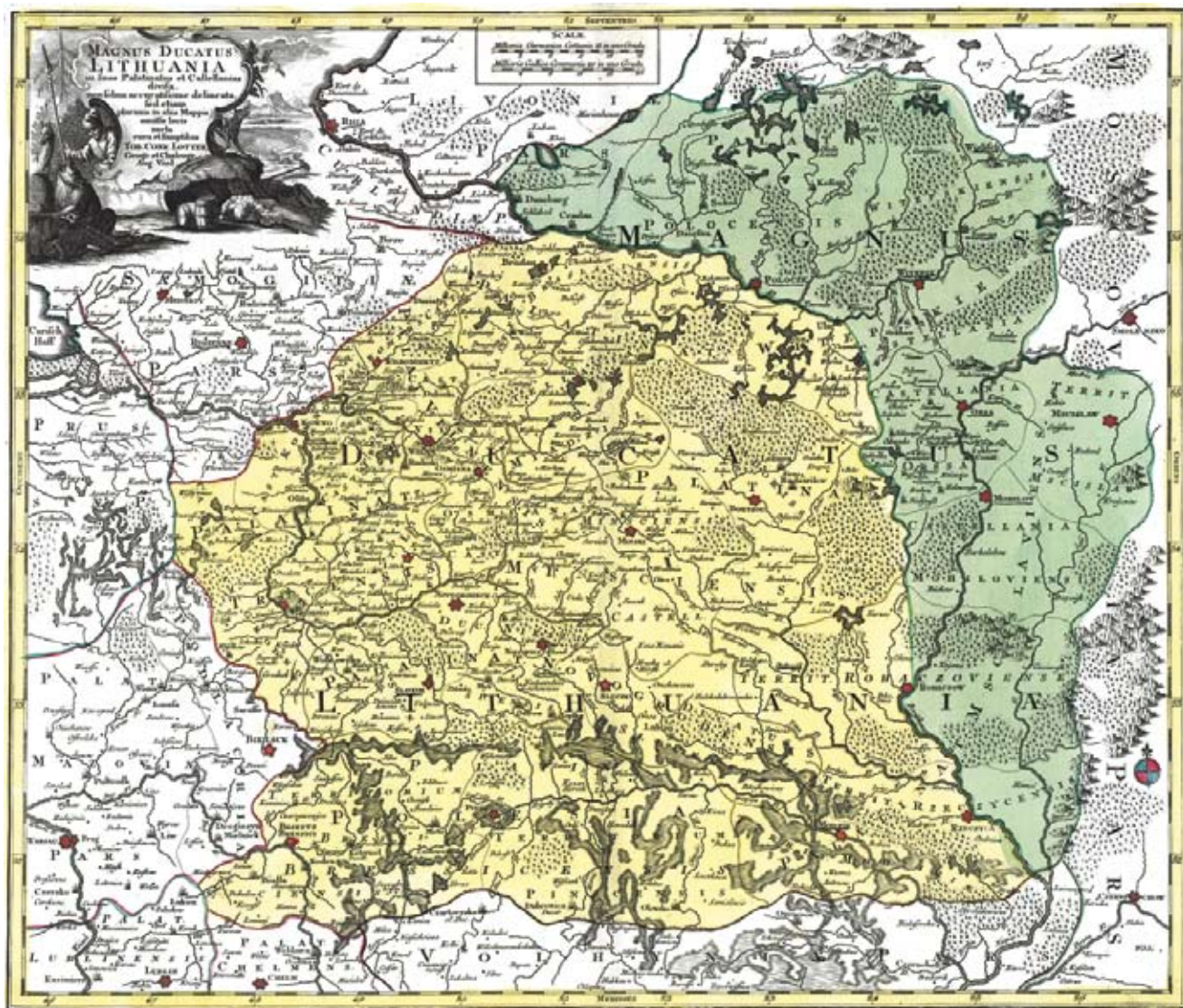
Маючы на руках «апасныя граматы» для паслоў Рэчы Паспалітай, у верасні 1590 года вялікае пасольства рушыла ў Маскву. У адпаведнасці з тагачаснай дыпламатычнай практыкай Рэчы Паспалітай, у склад яго кіраўніцтва ўваходзілі адзін пасланец Каралеўства Польскага і два прадстаўнікі Вялікага Княства Літоўскага. Узначальваў жа пасольства паляк Станіслаў Радзівінскі, а яму дапамагалі літвіны Габрыэль і Мацвей Войны [3, с. 56; 5, с. 111]. Першы быў падканцлерам ВКЛ, а другі – пісарам як галоўнай, так і меншай канцылярыі [12, с. 134, 147].

Інструкцыя, з якой паслы Рэчы Паспалітай ехалі ў Маскву, з'яўлялася на сутнасці знешнепалітычнай праграмай ВКЛ, якую часткова падзяляла і Каралеўства Польскае [7, с. 107–111]. А яе асноўнымі палажэннямі былі: перадача Рэчы Паспалітай зямель, адабраных Масквой у Швецыі ў 1589 годзе; сумеснае вядзенне вайны супраць трэціх дзяржаў; у выніку смерці маскоўскага цара Фёдара Іванавіча абранне новага цара толькі са згоды Рэчы Паспалітай; свабода перамяшчэння купцоў, шляхты і баяраў абедзвюх дзяржаў; свабоднае набыццё зямель; дамова не даваць прытулку здраднікам і перабегчыкам, а выдаваць іх другому боку; выдаткаванне грошай у памеры 100 тыс. злотых для сумеснай абароны паўднёва-ўсходніх межаў Рэчы Паспалітай; вырашэнне спрэчных памежных пытанняў шляхам стварэння сумеснай камісіі [5, с. 114].

Цалкам жа вялікае пасольства, як адзначаюць рускія крыніцы, складалася з 410 чалавек і 550 коней. У дарозе не абышлося і без інцыдэнтаў, а менавіта дэлегаты скардзіліся на недахоп харчавання. Рускі бок вінаваціў пасольства ў грабяхах і недыпламатычных паводзінах. Дайшло да таго, што пасланцы развярнуліся і рушылі назад, але сілаю ўда-

Тэрыторыя Вялікага Княства Літоўскага ў апошняй трэці XVI стагоддзя

лося іх прымусіць зноў кіравацца ў Маскву [8, с. 269–270].

У пачатку кастрычніка 1590 года вялікае пасольства ўсё ж прыбыло ў Маскву, і 11 чысла адбылася першая аўдыенцыя ў цара Фёдора Іванавіча з уручэннем яму падарункаў [6, с. 109; 8, с. 271]. Непасрэдна ж самі перамовы пачаліся 15 кастрычніка [8, с. 271]. Рэч Паспалітая прасіла перадаць ёй Вялікі Ноўгарад, Пскоў, гарады Северскай зямлі і Смаленск, патрабавала спыніць наступленне маскоўцаў на Нарву, якая, згодна з умовамі каранацыі караля Рэчы Паспалітай Жыгімонта III, павінна была перайсці ў су-

меснае валоданне ВКЛ і Каралеўства Польскага, што таксама адпавядала палажэнням заключанага па выніках Лівонскай вайны Ям-Запольскага перамір'я; вялікае пасольства таксама ініцыявала заключэнне трохбаковага мірнага дагавора паміж Рэччу Паспалітай, Шведскім каралеўствам і Рускай дзяржавай. Масква, у сваю чаргу, у абмен на перадачу заваяваных шведскіх тэрыторый прапаноўвала Жыгімонту III падпісаць антымусульманскі саюз [8, с. 271–274].

У выніку доўгай і ўпартай дыскусіі толькі 9 студзеня 1591 года паміж Рэччу Паспалітай і Рускай дзяржавай было падпісана

дванаццацігадовае перамір'е, тэрмін дзеяння якога заканчваўся 25 жніўня 1602 года [5, с. 116]. Яго ўмовы: дзве дзяржавы бралі на сябе абавязкі не распачынаць вайну ў пазначаны перыяд, а на працягу яго весці далейшыя перагаворы аб заключэнні вечнага міру альбо аб аб'яднанні Рэчы Паспалітай і Рускай дзяржавы: «... рати и воины не бытии и сла-ти намъ, великим господаремъ, меже себе на обе стороне нашихъ великихъ пословъ о большомъ деле, о докончани и о вечномъ соединении, о всякихъ делехъ» [5, с. 116; 7, с. 136]; у дакуменце пералічваліся тэрыторыі і гарады, якія заставаліся пад уладаю Рэчы Паспалітай [5, с. 116], і Фёдар Іванавіч, у сваю чаргу, гарантаваў недатыкальнасць гэтых тэрыторый: «А нам, великому князю Федору Ивановичу всея Руси самодержцу, в тые твои, великого господара Жикгимонъта Третего, Божю милостю короля полского и великого князя литовского, города и в земли не вступати ся и не воевати до того перемирного срока» [5, с. 117]; такі ж пункт тычыўся зямель і гарадоў, якія заставаліся пад уладаю Рускай дзяржавы, і Жыгімонт III таксама павінен быў гарантаваць ім бяспеку [5, с. 118]; пазначаўся механізм вырашэння спрэчных тэрытарыяльных пытанняў – іх павінна была вырашаць сумесная камісія: «А о рубежахъ и о спорныхъ земляхъ во всехъ местехъ в тые перемирные лета слати намъ, великим господаремъ, меже себе на обе стороны по петиدهсять человекъ» [5, с. 119; 7, с. 139]; Рэч Паспалітая і Руская дзяржава бралі на сябе абавязкі не дапамагаць nepřияцелям і прытрымлівацца нейтральнага статусу ў выніку вайны: «... всякому нашему недругу в тые перемирные дванадцать летъ людьми и казною не вспомагати по сеи нашей перемирной грамоте» [5, с. 119] (у першую чаргу гэты пункт перамір'я быў накіраваны супраць Асманскай імперыі і Крымскага ханства); прадугледжвалася свабода перамяшчэння паслоў і іх недатыкальнасць: «... и нашимъ великимъ посломъ по

Канцлер Вялікага
Княства Літоўскага
Леў Сапега

твоимъ землямъ к тебе добровольне приехати и отехати безо всякого задержания и зачепки» [5, с. 120; 7, с. 140]; адным з важных менавіта для ВКЛ пунктаў было свабоднае перамяшчэнне купцоў абедзвюх краін: «А купцомъ твоимъ изо всихъ твоихъ земель

во все наши земли прыехати и во всякимъ товаромъ и торговати на всякий товар. А приехати имъ и отехати добровольно безъ всякихъ зачепокъ» [5, с. 120; 7, с. 140]; перамір'е гарантавала недатыкальнасць прыватнай уласнасці, бо мелі месца на сумежных тэрыторыях выпадкі адабрання тавару ў купцоў: «... и намъ у тыхъ вашихъ пословъ и у гостей товару не отнимати а пропуска-ти намъ к тебе пословъ и гостей со всякимъ товаромъ черезъ свои земли безо всякихъ зачепокъ» [5, с. 120; 7, с. 140]; важным пунктам дагавора было свабоднае перамяшчэнне паслоў і купцоў трэціх дзяржаў, паколькі часта на тэрыторыі Рэчы Паспалітай затрымліваліся еўрапейскія паслы, якія накіроўваліся ў Рускую дзяржаву для лабіравання сваіх знешнепалітычных інтарэсаў [5, с. 120]; прадугледжвалася выдача ўцекачоў і даўжнікоў: «А татя, беглеца, холопа, робу, должника

по украинамъ по исправе выдавати, а данное, положное, заемное, поручное отдати» [7, с. 120], а таксама вяртанне на радзіму паслоў і купцоў, якія парушылі закон на тэрыторыі другой дзяржавы: «... а в ту пору которие твои послы или купцы прылучат ся в нашихъ земляхъ, и намъ тыхъ твоихъ пословъ и купцовъ не порубат и животовъ ихъ у нихъ не отнимат, а пустити намъ ихъ всихъ добровольне со всеми ихъ животы» [5, с. 120; 7, с. 140].

Трэба адзначыць, што перагаворы з Рускай дзяржавай давалася давесці да лагічнага завяршэння толькі пасля таго, як кіраўнік пасольства, прадстаўнік Каралеўства Польскага, С. Радзімінскі нечакана памёр у Маскве. Адбылося гэта дзесьці ў прамежку ад 6 па 10 снежня 1590 года [8, с. 275]. Пасля смерці дэлегацыю ўзначаліў падканцлер ВКЛ Г. Война, які разам з пі-

сарам канцэлярыі М. Войнам і падпісалі перамірную граматы: «А печати товарища нашего пана Станислава Радиминского, воеводы подляского, старосты ливского и каменецкого, для того в сее перемирное грамоты нет, ижъ его в животе не стало» [5, с. 126].

Разам з тым на вялікае пасольства былі ўскладзены абавязкі прадстаўніцтва ў Маскве знешнепалітычных інтарэсаў Шведскага каралеўства. Прынамсі, 9 студзеня 1591 года дыпламаты ВКЛ падпісалі ад імя Швецыі перамір'е з Маскоўскай дзяржавай тэрмінам на 1 год [7, с. 147]. Адпаведныя паўнамоцтвы на гэта былі дадзены падканцлеру і пісару Г. і М. Войнам: «... з Кгабриелемъ Воиною, подканцлеримъ Великого Князства Литовского, и с писаремъ, с Матфеемъ Воиною, Великого Князства Литовского, договор учинили и записи межъ себе пописали, и печати свои приложили, господарские дьяки к сеи договорной записи руки свои приписали» [5, с. 128; 7, с. 149].

Трэцім міжнародным дакументам, падпісаным прадстаўнікамі ВКЛ, было пагадненне з Рускай дзяржавай аб распаўсюджванні 12-гадовага перамір'я [7, с. 149–151; 9, арк. 543] на 15 інфлянцкіх гарадоў, якія пасля каранцыі Жыгімонта III на трон Рэчы Паспалітай, згодна з умовамі польска-літвінскіх палітыкаў, былі добраахвотна перададзены шведам ВКЛ і Каралеўству Польскаму: «... тыхъ городов по тому жъ не воевати в те перемирные дванадцать летъ» [5, с. 129]. Пад дакументам паставілі свае подпісы з боку ВКЛ вышэйгаданага падканцлер і пісар, а з боку Рускай дзяржавы – Іван Васільевіч Гадуноў, Багдан Юр'евіч Сабураў, Андрэй і Васіль Шчалкалавы, Елізарый Данілавіч Вылузгін [5, с. 130].

Такім чынам, намаганні дыпламатычнай службы Вялікага Княства Літоўскага ў адзначаны перыяд былі накіраваны на замацаванне ўмоў падпісанага 25 жніўня 1587 года перамір'я паміж Рэччу Паспалітай і Рускай дзяржавай. Нягледзячы на тое, што асобныя магнаты Кароны Польскай імкнуліся распачаць новую вайну з усходнім суседам, прадстаўнікі вышэйшай эліты ВКЛ у першую чаргу праводзілі міралюбівую палітыку. Кіраўнік вялікай канцэлярыі Леў Сапега асабіста ўдзельнічаў у распрацоўцы ўсходняй знешнепалітычнай канцэпцыі Рэчы Паспалітай, якая была накіравана на

захаванне статус-кво ў зносінах з Рускай дзяржавай. Дзякуючы палітычнай волі прадстаўнікоў сойму і шляхты ВКЛ, а таксама спрыяльнай міжнароднай сітуацыі, удалося ўгаварыць прадстаўнікоў Каралеўства Польскага (у першую чаргу Я. Замойскага) на падпісанне, а потым і пацвярджанне згаданага перамір'я да 25 жніўня 1602 года, што гарантавала спакой на межах Вялікага Княства Літоўскага і Рускай дзяржавы.

Трэба адзначыць, што літвіны дамінавалі над палякамі як пры падрыхтоўцы, так і падчас вядзення перагавораў у Маскве, заключыўшы ў выніку пасля смерці паляка С. Радзімінскага выгаднае для сябе пагадненне. Больш таго, у Маскве падканцлер і пісар ВКЛ Г. і М. Войны падпісалі ад імя Шведскага каралеўства з Рускай дзяржавай перамір'е, што павышала аўтарытэт Княства на міжнароднай арэне. ─

ЛІТАРАТУРА

1. История внешней политики России. Конец XV – XVII век (От свержения ордынского ига до Северной войны) / А.Н. Сахаров, М.Е. Бычкова, А.В. Виноградов и др. – М.: Международные отношения, 1999. – 448 с.
2. Скрынников, Р.Г. Борис Годунов / Р.Г. Скрынников. – М.: Наука, 1978. – 192 с.
3. Historia Polski. T. I. Do roku 1764 / Pod red. H. Łowmiańskiego. – Warszawa, 1969. – 854 s.
4. Malec, J. Szkice z dziejów federalizmu i myśli federalistycznej w czasach nowożytnych / J. Malec. – Kraków, 1999. – 173 s.
5. Lietuvos metrika. Kn. 593 (1585–1604): Diplomatinijū reikalų knyga / Lietuvos istorijos institutas; parengė A. Baliulis. – Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2009. – 294 p.
6. Бантыш-Каменский, Н.Н. Обзор внешних сношений России (по 1800 год) / Н.Н. Бантыш-Каменский. – М.: Тип. Э. Лисснера и Ю. Романа, 1897. – Ч. 3: Курляндия, Лифляндия, Эстляндия, Финляндия, Польша и Португалия. – 319 с.
7. Lietuvos metrika. Kn. 594 (1585–1600) / Lietuvos istorijos institutas; parengė A. Baliulis. – Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2006. – 298 p.
8. Щербатов, М.М. История российская от древнейших времен / М.М. Щербатов. – Т. 6: От начала царствования царя Феодора Иоанновича до его кончины. – Ч. 1: От возшествия на престол царя Феодора Иоанновича до убийства царевича Димитрия. – Спб.: При Имп. Акад. наук, 1790. – 362 с.
9. Российский государственный архив древних актов. – Ф. 79. – Оп. 1. – Д. 20.
10. Filipczak-Kocur, A. Skarb Litewski za pierwszych dwu Wazów. 1587–1648 / A. Filipczak-Kocur. – Wrocław, 1994. – 120 s.
11. Михайлоўская, Л.Л. Дыпламатычная служба Рэчы Паспалітай у XVII ст. / Л.Л. Михайлоўская // Беларусь і свет: Альманах. – Мінск, 1999. – С. 22–29.
12. Lulewicz, H. Urzędnicy centralni i dostojnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV–XVIII wieku / H. Lulewicz, A. Rachuba. – Kórnik: Biblioteka Kórnicka, 1994. – 255 s.